

**Мельничук К.Д.**  
*студент,*  
*Східноєвропейський національний університет*  
*імені Лесі Українки*

## **ПРАВОВИЙ СТАТУС ЖІНОК ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ**

Філософським підґрунтям дослідження правового статусу засуджених до позбавлення волі повинен бути принцип верховенства права, закріплений у Конституції України, і який повинен бути покладений в основу побудови громадянського суспільства у нашій країні. Як далеку перспективу використання принципу верховенства права в дослідженні правового статусу засуджених до позбавлення волі слід розглядати можливість передачі владних повноважень обласним (регіональним) громадським організаціям для впровадження конкретних прав і обов'язків засудженим до позбавлення волі, виходячи з необхідності правового регулювання режиму в регіональних (місцевих) кримінально-виконавчих установах. Найближчою перспективою використання принципу верховенства права при дослідженні і реалізації правового статусу засуджених до позбавлення волі повинно бути впровадження в практику створення громадських (правозахисних) організацій з повноваженнями здійснення громадського контролю за діяльністю адміністрації виправних і виховних колоній, безпосередньої участі у процесі виправлення і ресоціалізації засуджених.

Неможливо виміряти шкоду суспільству, завдану жіночою злочинністю. Засуджені жінки потребують особливої уваги при застосуванні карально-виховних засобів впливу, а ефективністю їх виправлення будуть показники зменшення рецидиву злочинів [2, с. 34].

Обрання такого виду покарання, як позбавлення волі на певний строк, задля дослідження мети виправлення засуджених жінок, обумовлено тим, що цей вид покарання відзначається високим рівнем репресивності і, як свідчать численні дослідження вітчизняних та іноземних науковців, найбільш пов'язаний із негативними для особи наслідками (вторинна криміналізація, стигматизація, втрата соціальних навичок, втрата суспільно корисних зв'язків тощо).

Необхідно осмислити виправлення жінок як комплексне явище, аналіз якого не може зосередитись лише на кримінально-правових чи кримінологічних, або ж тільки кримінально-виконавчих аспектах цієї проблеми.

В усіх сферах правового регулювання, включаючи й виконання кримінальних покарань, мають набути розвитку і конкретизації фундаментальні конституційні принципи, на яких базуються взаємовідносини між правовою державою і особою: верховенство права та правового закону і суворе підпорядкування праву діяльності всіх державних органів та посадових осіб, обмеженість і підзаконність державної влади; невід'ємність, непорушність та недоторканність прав і свобод особи; взаємна відповідальність держави та особи.

Особливого значення ці положення набувають у діяльності при виконанні кримінальних покарань у вигляді позбавлення волі, оскільки ці покарання здійснюються за істотного обмеження прав громадянина та застосування до нього заходів державної примусовості.

Основні права засуджених чітко регламентовані Кримінально-виконавчим кодексом України. Всю сукупність прав засуджених до позбавлення волі можна умовно поділити на три групи:

Перша група включає в себе конституційні права, які характеризуються сукупністю соціально-економічних, політичних і особистих прав, свобод та обов'язків людини та громадянина.

В сфері соціально-економічних прав, на засуджених розповсюджуються право на працю, освіту, охорону здоров'я, право на державне пенсійне забезпечення за віком, по інвалідності, у зв'язку із втратою годувальника та і в інших випадках, передбачених законом, на користування досягненнями культури, на наукову та технічну творчість, на відпочинок і інші. Разом з тим, більшість з цих прав у зв'язку з відбуванням покарання у виді позбавлення волі в певній мірі зазнають певних змін та обмежень.

Засуджені до позбавлення волі, як і громадяни України, не позбавлені права на працю, яке закріплене у статті 43 Конституції, але внаслідок відбування покарання у виді позбавлення волі, це право засуджених в певній мірі змінюється та обмежується. Засуджені обмежені у виборі виду праці. Крім цього, закон передбачає, що засуджені в місцях позбавлення волі повинні працювати [3, с. 34].

Зокрема у ч. 1 ст. 118 КВК України закріплена норма, відповідно до якої засудженні до позбавлення волі повинні працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, і залучаються до суспільно-корисної праці з урахуванням наявних виробничих потужностей, зважаючи при цьому на стать, вік, працездатність, стан здоров'я і спеціальність.

Відповідно до ч. 2 ст. 118 КВК України жінкам – понад п'ятдесят п'ять років, інвалідам першої та другої груп, хворим на активну форму туберкульозу, жінкам з вагітністю понад чотири місяці, жінкам, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, дозволяється працювати за їхнім бажанням з урахуванням висновку лікарської комісії колонії.

Право на освіту, передбачене статтею 53 Конституції, стосовно засуджених реалізується через норми ст. ст. 125–126 КВК України, які передбачають, що у колоніях відповідно до законів України «Про освіту» і «Про загальну середню освіту» для засуджених забезпечується доступність і безоплатність здобуття повної загальної середньої освіти.

Засудженим, які бажають підвищувати свій загальноосвітній рівень, незалежно від віку створюються умови для самоосвіти, надається можливість навчання в загальноосвітніх навчальних закладах колоній, які створюються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відповідно до потреб у них і за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних кадрів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

На засуджених поширюються права, передбачені ст. 38 Конституції, – брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

На засуджених поширюється право на свободу світогляду і віросповідання, передбачене статтею 35 Конституції, яке реалізується через норми ст. 128 КВК України. У колоніях здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані із ставленням до релігії, підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для забезпечення ізоляції, громадської безпеки і встановлені КВК України.

Друга група включає в себе сукупність загальногромадянських прав засуджених. Позбавлення волі тягне за собою тимчасове (на час виконання покарання) позбавлення засуджених деяких загальногромадянських прав і обмеження можливості користування іншими громадянськими правами, які належали особі до її засудження [3, с. 32].

Засуджені залишаються суб'єктами прав і обов'язків в сфері сімейно-шлюбних правовідносин і батьківських прав, якщо вони не позбавлені їх рішенням суду. Однак, в силу ізоляції засуджених ці права зазнають певних обмежень. Так засуджений, який відбуває покарання, не може безпосередньо приймати участь у вихованні дитини. У випадку засудження одного із подружжя до позбавлення волі на строк не менше 3 років законодавством передбачений спрощений порядок розірвання шлюбу. Засудження особи до позбавлення волі не є перешкодою для вступу особи у шлюб і з дозволу адміністрації колонії при відсутності причин, які перешкоджають реєстрації шлюбу, засуджений може взяти шлюб.

До третьої групи належать спеціальні права, які встановлюються для засуджених до позбавлення волі безпосередньо нормами кримінально-виконавчого законодавства України, виходячи із сутності даного виду кримінального покарання та необхідності дотримання встановлених законом вимог щодо забезпечення належного порядку виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі [2, с. 213].

Висновки. Отже, слід мати на увазі, що ч. 2 ст. 107 КВК України передбачає, надання засудженим й інших прав, реалізація яких не суперечить меті покарання, порядку і умовам виконання та відбування покарання.

Спеціальні обов'язки та права засуджених до позбавлення волі закріплені також у Правилах внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, які затверджені наказом центрального органу виконавчої влади з питань виконання покарань № 275 від 25.12.2003. Перелік прав і обов'язків засуджених до позбавлення волі, який закріплений у Правилах, є більш ширшим за той, що передбачає КВК України. Це пояснюється тим, що у Правилах права і обов'язки засуджених до позбавлення волі більш конкретизуються, виходячи із необхідності забезпечення режимних вимог, встановлених для даного виду покарання.

**Список використаних джерел:**

1. Пустобаєва Ю.А. Историческая обусловленность возникновения и развития института прав и свобод человека и гражданина в Украине // Право і безпека. Науковий журнал. – Харків: НУВС, 2003. – № 2'1. – С. 35–46.
2. Пустобаєва Ю.А. Загальне визначення поняття правового статусу людини та громадянина і співвіднесення його з поняттям правового становища засуджених // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Харків: 2003. – Вип. № 22. – С. 213–218.
3. Пустобаєва Ю.А. История формирования прав и свобод человека и гражданина // Право і безпека. Науковий журнал. – Харків: НУВС, 2003. – № 2'2. – С. 30–35.

**Німак А.Л.***студентка,**Вінницький торговельно-економічний інститут**Київського національного торговельно-економічного університету***НАКАЗ ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ВИКЛЮЧАЄ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ**

На сьогоднішній день українська держава знаходиться на етапі реформування державного управління, політичної системи, публічних інститутів та галузей. Складовою частиною цього процесу реформування є правове забезпечення нормальної управлінської діяльності, як внутрішньої властивості будь-якого суспільства на всіх щаблях його розвитку. Під час реалізації управлінської функції, підґрунтям якої є владні відносини, особи, що реалізують розпорядчі повноваження, та особи, які їх виконують, знаходяться на різних управлінських рівнях й між ними існують відносини влади та підпорядкування, основою яких виступає наказ. У підручниках з кримінального права під наказом слід розуміти вимогу, яка викладена в усній, письмовій формі чи за допомогою засобів зв'язку, органами управління чи уповноваженою особою, які наділені відповідною компетенцією щодо вчинення або не вчинення певних дій іншою особою чи колом осіб, для яких виконання такої вимоги є їх обов'язком [4].

Вагомий внесок у розробку проблемних питань регулювання обставин, що виключають злочинність діяння, внесли Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, Г.М. Анісімов, Ю.В. Баулін, В.М. Білоконев, П.П. Богуцький, В.П. Бодаєвський, В.В. Бондарев, В.О. Бугаєв, В.П. Зімін, М.І. Карпенко, В.І. Касинюк, В.А. Клименко, В.К. Матвійчук, О.М. Сарнавський, І.І. Слуцький, М.М. Сенько, О.С. Ткачук, М.С. Туркот, М.І. Хавронюк, С.О. Харитонов, Г.І. Чангулі.

Метою даного дослідження є аналіз кримінально – правових ознак наказу як обставини, що виключає злочинність діяння.

Обставини, що виключають злочинність діяння, за своєю юридичною природою є видом правомірної поведінки, під якою розуміється, насамперед, поведінка, що відповідає вимогам законодавства. Відомо, що будь-яка правомірна поведінка відповідно до своєї юридичної форми поділяється на декілька груп, а саме: здійснення особою свого юридичного права, використання юридичної волі, захист законних інтересів, виконання юридич-